

ETS 123

KATSETEL JA TEADUSLIKUL EESMÄRGIL KASUTATAVATE SELGROOGSETE LOOMADE KAITSE EUROOPA KONVENTSIOON

Koostatud 18. märtsil 1986. a Strasbourgis

Preambul

Käesolevale alla kirjutanud Euroopa Nõukogu liikmesriigid meenutades Euroopa Nõukogu eesmärki saavutada oma liikmete suurem ühtsus ning soovi teha teiste riikidega koostööd, et kaitsta katsetel ja muudel teaduslikel eesmärkidel kasutatavaid elusloomi; tunnistades, et inimesel on moraalne kohustus suhtuda austusega kõigisse loomadesse ning arvestada nende võimet kannatada ja mäletada; tunnistades siiski, et nii nagu inimene kasutab loomi toiduks, kehakatteteks ja tööloomadena, tuleb tal seda teha ka oma püüdlustes teadmiste, tervise ja ohutuse poole juhu, kui see avardab teadmisi või toob üldist kasu inimestele või loomadele; otsustanud piirata loomade kasutamist katsetel ja muudel teaduslikel eesmärkidel, et see võimalusel asendada, rakendades alternatiivsed katsemeetodeid ning toetades nende kasutamist; soovides võtta vastu üldeeskirjad, et kaitsta katsetel kasutatavaid loomi, ning tagada, et sellega kaasnedavad võivad, kannatusi, stressi või püsivaid kahjustusistust vähendatakse miinimumini, on kokku leppinud järgnevas:

I OSA. Üldpõhimõtted

Artikkel 1

1. Käesolevat konventsiooni rakendatakse kõigi loomade suhtes, keda kasutatakse valu, kannatusi, stressi või püsivaid kahjustusi põhjustada võiva katse või muus teadusliku toimingu käigus, või keda kavatakse sel moel kasutada. Seda ei rakendata mitte-eksperimentaalses põllumajandustegevuses ega kliinilises veterinaarias.
2. Käesolevas konventsioonis on mõistetel järgmine tähendus:
  - a) "loom" tähendab üldjuhul elusat selgroogset (v.a. inimene), sealhulgas vabaduses elavaid ja/või paljunevaid vastseid, kuid mitte muid loote või embrüo vorme;
  - b) "kasutamiseks ettenähtud (loom)" tähendab looma, keda on kasvatatud või peetud selleks, et teda katse või muu teadusliku toimingu käigus kasutada või selleks müüa;
  - c) "katse" tähendab katset või muud teadusuuringut, mis võib loomale põhjustada valu, kannatusi, stressi või püsivaid kahjustusi, sealhulgas selline tegevus, mis põhjustab või võib põhjustada looma sünni sellistes tingimustes. Katseks ei loeta vähem valulisi kaasaegseid loomade tapmise või märgistamise meetodeid ("inimlikke" meetodeid). Katse algab looma ettevalmisega ja lõpeb vaatluste lõpetamisega. Valu, kannatuste, stressi või püsivate kahjustuste kõrvaldamine tuimestuse, valuvaigisti või muu meetodi abil ei välista käesoleva definitsiooni laienemist looma kasutamisele;
  - d) "pädev isik" tähendab isikut, kes poole arvates on pädev täitma käesolevas konventsioonis kirjeldatud ülesandeid poole territooriumil;
  - e) "vastutav ametkond" tähendab poole määratud ja tema territooriumil asuvat ametkonda, asutust või isikut;
  - f) "asutus" tähendab liikumatut või teisaldatavat rajatist - hoonet, hoonetekompleksi või muud ehitist, k.a. juhul, kui see pole täielikult suletud või katusega kaetud;
  - g) "kasvandus" tähendab asutust, kus kasvatatakse loomi, keda kavatakse hiljem katsetes kasutada;
  - h) "varustav asutus" tähendab kohta (v.a. kasvandust), mis tarnib katseloomi;
  - i) "kasutav asutus" tähendab kohta, kus loomi kasutatakse katsetel;
  - j) "humaanne tapmisviis" tähendab looma tapmise viisi, mis põhjustab sellele liigile võimalikult vähe füüsilisi ja vaimseid kannatusi.

Artikkel 2

Katset võib läbi viia käesolevas konventsioonis kehtestatud piiranguid arvestades ja üksnes järgnevatel eesmärkidel:

- a) i. inimeste, selgroogsete või selgrootute loomade või taimede haiguste, tervisehäirete või muude hälvete või nende tagajärgede ennetamine, k.a. ravimite, ainete või muude

toodete valmistamine ning katsed nende kvaliteedi, tõhususe ja ohutuse kindlaksmääramiseks;

ii. inimeste, selgroogsete või selgrootute loomade või taimede haiguste, tervisehäirete või muude hälvete või nende tagajärgede diagnoosimine või ravi;

b) inimeste, selgroogsete või selgrootute loomade või taimede füsioloogilise seisundi kindlaksmääramine, hindamine, reguleerimine või muutmine;

c) keskkonnakaitse;

d) teadusuuringud;

e) koolitus ja väljaõpe;

f) kohtulikud uurimistoimingud.

Artikkel 3

Pool astub vajalikke samme konventsiooni ellurakendamiseks ja tagab selleks tõhusa kontrolli ja järelevalve mehhanismi loomise esimesel võimalusel, kuid mitte hiljem kui käesoleva konventsiooni enda suhtes jõustumisest viie aasta jooksul.

Artikkel 4

Käesolev konventsioon ei takista poolel kehtestada rangemaid katseloomade kaitse või loomade kasutamise kontrollimise ja piiramise meetmeid.

II OSA. Üldine hoolitsus ja elamistingimused

Artikkel 5

1. Katseloomale tagatakse tema tervise ja heaolu säilimiseks vajalikud elamistingimused, keskkond, vähemalt minimaalne liikumisvabadus, toit, vesi ja hoolitsus. Looma psühholoogiliste ja etoloogiliste vajaduste rahuldamisel piiramist välditakse niivõrd, kuivõrd see on võimalik. Käesoleva sätte rakendamisel tuleks pöörata tähelepanu loomade elamistingimusi ja loomade eest hoolitsemist käsitlevatele eeskirjadele, mis on esitatud käesoleva konventsiooni lisas A.

2. Looma kasvatamis-, pidamis- või kasutamistingimusi kontrollitakse iga päev.

3. Looma heaolu ja tervist jälgitakse hoolikalt ja sagedasti, et hoiduda põhjustamas valu või (võimaluse piires) kannatust, stressi või püsivaid kahjustusi.

4. Pooled tagavad, et avastatud puudused või kannatusei põhjustav olukord likvideeritakse võimalikult kiiresti.

III OSA. Katse korraldamine

Artikkel 6

1. Katseid ei tehta artiklis 2 nimetatud eesmärkide saavutamiseks juhul, kui selleni võib jõuda muu teaduslikult põhjendatud meetodi abil, mida asjaomasel olukorras saab kasutada ja mis ei näe ette loomkatseid.

2. Pooled soodustavad teadusuuringuid selliste meetodite väljatöötamiseks, mis annaksid samasugust informatsiooni nagu katsed.

Artikkel 7

Kui katse on vajalik, valitakse liigid hoolikalt ja vajadusel põhjendatakse valikut vastutavale ametkonnale. Katset valides tuleks lähtuda sellest, et rahuldava tulemuseni jõudmiseks kasutatakse võimalikult vähe loomi ning neile põhjustatakse minimaalselt valu, kannatust, stressi või püsivaid kahjustusi.

Artikkel 8

Katseks kasutatakse üldist või kohalikku tuimestust või valuvaigistit või muid meetodeid, mis niivõrd, kuivõrd see on võimalik välistavad valu, kannatust, stressi või püsivaid kahjustused. Neid meetodeid kasutatakse kogu katse vältel, välja arvatud järgmistel juhtudel:

a) katsest põhjustatud valu on väiksem võrreldes looma heaolu vähenemisega tuimestuse või valuvaigisti tõttu; või

b) tuimestuse või valuvaigisti kasutamine ei ole kooskõlas katse eesmärgiga. Sellisel juhul võetakse kohased õiguslikud ja haldusmeetmed tagamaks, et selliseid katseid ei tehtaks ilma vajaduseta.

Artikkel 9

1. Kui looma kavatsetakse kasutada tugevat ja püsivat valu põhjustavas või põhjustada võivas katses peab sellisest katses vastutavale ametkonnale teatama ja seda põhjendama.
2. Õiguslike ja haldusmeetmetega tagatakse, et selliseid katseid ei tehta ilma vajaduseta. Selliste meetmetena käsitatakse kas:
  - a) vastutavalt ametkonnalt spetsiaalse loa taotlemise nõuet, või
  - b) nõuet teatada sellisest katses vastutavale ametkonnale, ning viimase õiguslike või haldustoiminguid, kui ta ei pea katset piisavalt tähtsaks ei inimeste ega loomade põhivajaduste (sealhulgas teaduslike probleemide lahendamine) rahuldamiseks.

Artikkel 10

Artiklis 5 sätestatu kehtib katselooma suhtes kogu katse vältel, ja juhul kui see on vastuolus katse eesmärgiga.

Artikkel 11

1. Katse lõpul otsustatakse, kas loom ellu jätta või tappa humaansel viisil. Looma ei jäeta ellu, kui ta võib jääda kannatama valu või stressi, isegi siis, kui tema tervis on muus suhtes taastunud.
2. Käesoleva artikli lõikes 1 nimetatud otsuse teeb pädev isik, eelistatavalt loomaarst või katse läbiviija või selle eest vastutaja vastavalt artiklile 13.
3. Kui katse lõpul:
  - a) jäetakse loom ellu, hoolitsetakse tema eest vastavalt tema tervislikule seisundile ja teda jälgib loomaarst või muu pädev isik, järgides artiklis 5 kehtestatud nõudeid. Käesolevat alapunkti ei pea järgima, kui see loomaarsti arvates looma ei kahjusta;
  - b) otsustatakse loom tappa või kui ei ole võimalik tagada tema heaolu vastavalt artiklile 5, tapetakse ta humaansel viisil esimesel võimalusel.
4. Kui katse on vaatamata tuimestuse või valuvaigisti kasutamisele põhjustanud loomale tugevat või pidevat valu või kannatusi, ei kasutata seda looma tema tervise ja heaolu taastumiseni uues katses. Edaspidise katse puhul:
  - a) kasutatakse üldist tuimestust kuni looma tapmiseni; või
  - b) nähakse ette ainult väiksemaid sekkumisi.

Artikkel 12

Olenemata käesoleva konventsiooni muudest sätetest võib vastutav ametkond lubada lasta katseloom vabadusse juhul, kui katse eesmärk seda nõuab ning kui see ametkond on veendunud, et looma heaolu tagamiseks on tehtud kõik võimalik. Looma vabadusse laskmist ette nägevat katset ei lubata teha, kui katse korraldatakse ainult koolituse või väljaõppe eesmärgil.

IV OSA. Load

Artikkel 13

Artiklis 2 nimetatud eesmärgil võib katseid teha vaid selleks loa saanud isik. Katseid võib teha ka sellise isiku järelevalve all või juhul, kui katse- või muu teaduslik projekt on kinnitatud vastavalt siseriiklikule õigusele. Vastutav ametkond annab loa vaid nendele isikutele, keda ta peab pädevaks.

V OSA. Kasvandused või varustavad asutused

Artikkel 14

Kasvandused ja varustavad asutused registreerib vastutav ametkond. Erandeid võib teha vastavalt artiklitele 21 ja 22. Registreeritud asutused peava täitma artiklis 5 esitatud nõudeid.

Artikkel 15

Artikli 14 kohase registreerimise korral määratakse asutust juhtiv isik, kes peab korraldama asutuses kasvatavate või hoitavate loomade nõuetekohase hoolduse.

Artikkel 16

1. Registreeritud kasvanduses pannakse kirja seal kasvatatavate loomade arv ja liigid, nende lahkumine asutusest, lahkumiskuupäevad ning vastuvõtja nimi ja aadress.

2. Registreeritud varustavas asutuses pannakse kirja sinna saabuvate või sealt lahkuvate loomade arv ja liik, asjaomased kuupäevad, looma päritolu ja tema saaja nimi ja aadress.
3. Vastutav ametkond määrab, millist arvestust lõigetes 1 ja 2 nimetatud asutuse juht peab pidama ja milliseid dokumente avalikustama. Arvestusdokumente säilitatakse vähemalt 3 aastat viimasest sissekandest arvates.

Artikkel 17

1. Asutuses tuleb iga koer ja kass enne võõrutamist eraldi märgistada. See tuleb korraldada võimalikult vähe valu tegeval viisil ning märgistus peab olema püsiv.
2. Kui asutusse võetakse võõrutatud, kuid märgistamata koer või kass, märgistatakse ta esimesel võimalusel.
3. Kui koer või kass viiakse teise asutusse enne võõrutamist ja tema märgistamine enne seda ei ole soovitatav, peetakse kuni märgistamiseni tema kohta täielikku kirjalikku dokumenti, kus tingimata näidatakse ära tema ema.
4. Iga kassi ja koera päritolu üksikasjad kantakse asutuse registrisse.

VI OSA. Kasutatavad asutused

Artikkel 18

Kasutatavad asutused registreerib või kinnitab muul moel vastutav ametkond. Need asutused peavad täitma artiklis 5 esitatud nõudeid.

Artikkel 19

Kasutava asutuse sisseseade ja aparatuur peab olema kohane seal kasutatavate loomaliikidega katsete tegemiseks. Sisseseade ja aparatuuri disain, konstruktsioon ja funktsioneerimine peavad tagama katsete efektiivsuse, mille puhul arvestatavate tulemusteni jõudmiseks kasutatakse võimalikult vähe katseloomi ja põhjustades võimalikult vähe valu, kannatusi, stressi või kahju.

Artikkel 20

Kasutavates asutustes:

- a) määratakse isik või isikud, kes halduskorras vastutavad loomade eest hoolitsemise ja seadmete töö eest;
- b) peab olema piisavalt väljaõppinud personali;
- c) korraldatakse veterinaarabi ja -ravi osutamise;
- d) on loomade eest hoolitsemisel nõuandjaks loomaarst või muu pädev isik.

Artikkel 21

1. Välja arvatud juhul, kui pool on kehtestanud erandkorra, tuleb järgmiste liikide puhul katseloomi tuua kas otse registreeritud kasvandustest või peavad nad sealt pärinema:

Hiir *Mus musculus*

Rott *Rattus norvegicus*

Merisiga *Cavia porcellus*

Kuldhamster *Mesocricetus auratus*

Küülik *Oryctolagus cuniculus*

Koer *Canis familiaris*

Kass *Felis catus*

Põldvutt *Coturnix coturnix*

2. Pool kohustub kohaldama lõikes 1 sätestatud ka teistele liikidele, esmajoones primaatidele niipea, kui osutub võimalikuks asjaomast liiki katseteks küllaldaselt kasvatada.

3. Hulkuvaid koduloomi katsetel ei kasutata. Lõikes 1 ettenähtud erandkord hulkuvate koerte ja kasside suhtes ei kehti.

Artikkel 22

Kasutatavad asutused kasutavad ainult neid loomi, kes pärinevad registreeritud kasvandustest või varustavatest asutustest, välja arvatud juhul, kui pool on kehtestanud erandkorra.

Artikkel 23

Vastutava ametkonna loal võib katseid teha ka väljaspool kasutatavat asutust.

Artikkel 24

Kasutavad asutus peab andmepanka ja esitab vastutava ametkonna nõudmise korral selle talle. Esmajoones tuleb aruandluses täita artiklis 27 esitatud nõudeid, samuti tuleb näidata asutuse saadud loomade arv ja liigid ning see, kellelt nad saadi ja millal nad saabusid.

VII OSA. Koolitus ja väljaõpe

Artikkel 25

1. Koolituse, väljaõppe või tööalase või muu täiendõppe eesmärkidel (selhulgas katseloomade eest hoolitsemine) tehtavatest katsetest peab teatama vastutavale ametkonnale ja need katsed tuleb teha pädeva isiku järelevalve all. Viimane vastutab selle eest, et katse vastab siseriikliku õiguse ja käesoleva konventsiooniga kehtestatud nõuetele.

2. Koolituse, väljaõppe või täiendõppega seotud katseid ei lubata muul eesmärgil kui lõikes 1 nimetatul.

3. Lõikes 1 nimetatud katsed peavad olema asjaomase hariduse või väljaõppe saamiseks ülivajalikud ning neid lubatakse teha vaid siis, kui seda eesmärki ei ole võimalik saavutada sama tõhusate audiovisuaalsete või muude meetodite abil.

Artikkel 26

Katse tegijatel, selles osalajatel või katseloomade eest hoolitsejatel peab olema asjaohane haridus ja väljaõpe.

VIII OSA. Statistika

Artikkel 27

1. Pooled koguvad statistilisi andmeid loomade kasutamise kohta katsetel.

Need andmed avalikustatakse juhul, kui seadus seda lubab.

2. Kogutakse järgmisi andmeid:

a) katseloomade arv ja liigid;

b) meditsiini, hariduse või väljaõppega otseselt seotud katsetes kasutatavate teatud kategooria loomade arv;

c) inimese ja keskkonna kaitsega seotud katsetes kasutatavate teatud kategooria loomade arv;

d) seadusega ette nähtud katsetes kasutatavate teatud kategooria loomade arv.

Artikkel 28

1. Igal aastal edastavad pooled, siseriiklike salastatuse ja konfidentsiaalsuse nõudeid arvestades, Euroopa Nõukogu peasekretärile artikli 27 teises lõikes loetletud andmed. Selleks kasutatakse konventsiooni lisas B esitatud vormi.

2. Euroopa Nõukogu peasekretär avaldab pooltelt saadud andmed, mis käsitlevad artikli 27 lõikes 2 sätestatud.

3. Pool võib Euroopa Nõukogu peasekretärile teatada siseriikliku ametkonna aadressi, kellelt võib saada ammendavamaid riiklike statistilisi andmeid. Need aadressid avaldatakse koos Euroopa Nõukogu peasekretäri statistikaga.

IX OSA. Teise poole territooriumil tehtud katsete tunnistamine

Artikkel 29

1. Vältimaks tervist ja ohutust käsitlevates seadustes ette nähtud katsete kordamist, tunnistavad pooled võimaluse korral teise poole territooriumil tehtud katsete tulemusi.

2. Pooled kohustuvad, juhul kui see on võimalik ja seadusega lubatud, üksteist selles vastastikku abistama. Eelkõige informeerivad pooled üksteist seadustes ja halduspraktikas ettenähtud nõuetest katsetele, mida tehakse seoses toote registreerimisega ning edastavad teavet oma territooriumil tehtud katsete ning katseloa taotlemise või muude sellega seonduvate haldusküsimuste kohta.

X OSA. Mitmepoolsed konsultatsioonid

Artikkel 30

Käesoleva konventsiooni jõustumisest arvates 5 aasta jooksul, ning igal viiendal aastal pärast seda või enamuse poolte soovi korral sagedamini korraldavad pooled mitmepoolsed konsultatsioonid Euroopa Nõukoguga, et vaadata üle käesoleva konventsiooni

rakendamine ning võimalused konventsioon läbi vaadata või selle sätteid laiendada. Sellised konsultatsioonid peetakse Euroopa Nõukogu peasekretäri kokku kutsutud kohtumistel. Pooled teatavad oma esindaja nime Euroopa Nõukogu peasekretärile vähemalt 2 kuud enne kohtumist.

XI OSA. Lõppsätted

Artikkel 31

Käesolevale konventsioonile võivad alla kirjutada Euroopa Nõukogu ja Euroopa Ühenduste liikmesriigid. Konventsioon tuleb ratifitseerida, vastu võtta või kinnitada. Ratifitseerimis-, vastuvõtmis- või kinnitamisdokumendid deponeeritakse Euroopa Nõukogu peasekretäri juurde.

Artikkel 32

1. Konventsioon jõustub seitsmenda kuu esimesel päeval arvates 4 Euroopa Nõukogu liikmesriigi nõustumisest konventsiooniga vastavalt artiklile 31.
2. Edaspidi konventsiooniga nõustuva allakirjutanud riigi suhtes jõustub see tema ratifitseerimis-, vastuvõtmis- või kinnitamisdokumendi deponeerimisest arvates seitsmenda kuu esimesel päeval.

Artikkel 33

1. Pärast konventsiooni jõustumist võib Euroopa Nõukogu Ministrite Komitee kutsuda konventsiooniga ühinema riike, kes nõukogusse ei kuulu. Selline otsus võetakse häälteenamusega vastu Euroopa Nõukogu statuudi artikli 20 punkti d alusel kõigi komiteesse kuuluvate konventsiooniosaliste nõusoleku korral.
2. Ühineva riigi suhtes jõustub konventsioon tema ühinemisdokumendi Euroopa Nõukogu peasekretäri juurde deponeerimisest arvates seitsmenda kuu esimesel päeval.

Artikkel 34

1. Allakirjutanud riik võib allakirjutades või ratifitseerimis-, vastuvõtmis-, kinnitamis- või ühinemisdokumendi deponeerides teha reservatsioone. Reservatsioone ei saa teha artiklite 1-14 ja 18-20 suhtes.
2. Vastavalt eelmisele lõikele reservatsiooni teinud pool, võib sellest osaliselt või täielikult loobuda, teatades sellest Euroopa Nõukogu peasekretärile. Loobumine jõustub teate peasekretärile laekumisel.
3. Konventsiooni mõne sätte suhtes reservatsiooni teinud pool ei või teiselt poolelt nõuda selle sätte rakendamist. Kui reservatsioon on osaline või tingimuslik, võib ta nõuda selle sätte rakendamist niivõrd, kuivõrd ta seda sätet ise tunnistab.

Artikkel 35

1. Allakirjutades või ratifitseerimis-, vastuvõtmis-, kinnitamis- või ühinemisdokumendi deponeerides võib määratleda territooriumi või territooriumid, millel käesolevat konventsiooni rakendatakse.
2. Pool võib Euroopa Nõukogu peasekretärile saadetava deklaatsiooniga laiendada konventsiooni deklaratsioonis nimetatud territooriumile. Sellise territooriumi suhtes jõustub konventsioon teate peasekretärile laekumisest arvates seitsmenda kuu esimesel päeval.
3. Eelmiste lõigete kohaselt tehtud deklaratsioonidest võib neis nimetatud territooriumide suhtes loobuda, teatades sellest peasekretärile. Loobumine jõustub teate peasekretärile laekumisest arvates seitsmenda kuu esimesel päeval.

Artikkel 36

1. Pool võib konventsiooni denonsseerida Euroopa Nõukogu peasekretärile saadetava teatega.
2. Denonsseerimine jõustub teate peasekretärile laekumisest arvates seitsmenda kuu esimesel päeval.

Artikkel 37

Euroopa Nõukogu peasekretär teatab Euroopa Nõukogu ja Euroopa Ühenduste liikmetele ning muudele konventsiooniga ühinenud riikidele:

- a) allakirjutamisest;
- b) ratifitseerimis-, vastuvõtmis-, kinnitamis- või ühinemisdokumendi deponeerimisest;
- c) konventsiooni jõustumise kuupäevast vastavalt artiklitele 32, 33 ja 35;

d) muudest konventsiooniga seotud toimingutest või teadetest.

Selle kinnituseks on täielikult volitatud isikud käesolevale konventsioonile alla kirjutanud.

Koostatud Strasbourg'is 1986. a märtsikuu 18ndal päeval inglise ja prantsuse keeles. Tekstid on võrdselt autentset ja ühes eksemplaris. Need deponeeritakse Euroopa Nõukogu arhiivides. Euroopa Nõukogu peasekretär saadab kinnitatud koopiad kõigile Euroopa Nõukogu ja Euroopa Ühenduste liikmetele ja konventsiooniga ühinema kutsutud riikidele.